

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ГЕОГРАФІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Корнус О. Г.

*кандидат географічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної та регіональної географії
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна*

Навчальний курс «Історична географія» займає важливе місце у підготовці студентів географічних спеціальностей. Як відомо, історична географія – це наукова дисципліна, що вивчає вплив географічного середовища на розвиток людського суспільства. Вона конкретизує уявлення студентів про історичні події і явища, пов'язує їх з певними територіями, вивчає географію історичного минулого людства, взаємодію і взаємовплив природи та суспільства. Іншими словами можна сказати, що це географія певної території на певному етапі її історичного розвитку.

Історична географія є міждисциплінарною наукою, що виникла на стику географії та історії. Недарма відомий французький географ Жан Жак Елізе Реклю говорив, що географія – це історія в просторі, а історія – це географія в часі. Слід зазначити, що даний курс тісно пов'язаний практично з усіма географічними дисциплінами, оскільки знання історичної географії допомагають глибше пізнати сучасні фізико- та суспільно-географічні процеси у світі. Курс побудований на основі використання знань з антропології, землезнавства, фізичної географії, культурології, економічної та соціальної географії, релігієзнавства та інших дисциплін. Мета курсу – сформувати у студентів знання про взаємодію природи та

людини, вплив географічного середовища на розвиток людського суспільства, використання людиною природи у своїй діяльності впродовж всієї її історії. Основні завдання курсу: вивчити теоретичні та методологічні засади історичної географії; показати роль природного середовища в антропогенезі й етногенезі та соціально-економічному і культурному розвитку суспільства; з'ясувати зміни політичної карти світу протягом розвитку людського суспільства; простежити тенденції взаємодії суспільства і природи в часовому вимірі; вивчити особливості та географію рас, етносів, мовних сімей і груп, релігій у світі; розкрити особливості взаємодії населення, природи і господарства на Землі на різних етапах історичного розвитку.

У результаті вивчення даного навчального курсу студенти повинні знати: місце історичної географії у системі географічних наук та її зв'язки з іншими науками, історико-географічні дослідження в світі та в Україні, географічні особливості взаємодії людського суспільства з навколишнім природним середовищем на різних етапах історичного розвитку, теорії походження людини, розвиток стародавніх цивілізацій, виникнення та занепад держав, розвиток матеріальної та духовної культури. До умінь, якими повинен оволодіти студент належать вміння визначати роль природно-географічних факторів у розвитку суспільства, виявляти вплив природних умов на особливості розселення та господарської діяльності людей, аналізувати характер впливу природокористування на довкілля на різних етапах розвитку суспільства, аналізувати соціально-економічні процеси у світі та в окремих регіонах і країнах, особливості розвитку суспільства в різні історичні епохи на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях тощо [1].

Вивчення курсу передбачає використання різноманітних форм організації навчального процесу – це лекції, практичні та самостійні роботи, на яких є можливості застосовувати різноманітні технології навчання [2], як традиційні (пояснювально-ілюстративне, проблемне, диференційоване та програмоване навчання), так і

сучасні нові технології (ігрові, проектні, інтерактивні технології, технології кейсів (case-study), модульно-рейтингові, інформаційні технології, формування критичного мислення, проблемного навчання, технології застосування графічно-знакових географічних навчальних моделей тощо).

Однією з форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні історичної географії є ігрові технології, які можна організовувати при вивченні майже всіх тем даної дисципліни. Вивчення курсу передбачає великі можливості використання відеофільмів для закріплення теоретичного матеріалу. Особливо це стосується тем, де розглядаються Стародавні цивілізації світу. Але щоб перегляд відеофільмів не був простою формальністю, можна на даному етапі застосовувати різноманітні ігрові прийоми. Зокрема, поділити групу на дві команди, які повинні придумати собі назви. Пропонуйте переглянути відеофільм і придумати по сюжету фільму питання для іншої команди. За кожну невірну відповідь, команда, яка задала питання – отримує бал. Гра продовжується до того моменту, коли вичерпаються всі питання. Результатом буде міцне закріплення знань по ключовим моментам відеофільму.

Ще один вид навчальної роботи з відеофільмами – запропонувати студентам перед переглядом питання по фільму, відповіді на які вони отримають, проглядаючи його. Після перегляду фільму студенти за правилом піднятої руки відповідають на питання викладача та отримують свої бали.

Також у викладацькій діяльності для підвищення інтересу до вивчення історичної географії можна використовувати різноманітні інтерактивні методи. Наприклад, так звана «узаконена шпаргалка». Відповідно до даного методу запропонуйте під час вивчення окремої теми стисло і коротко записати інформацію, так звану шпаргалку. Щоб це зробити, студентам потрібно систематизувати і узагальнити вивчений матеріал. На наступній практичній роботі запропонуйте студентам продемонструвати свої шпаргалки.

Досить поширений метод у викладацькій діяльності – це робота в малих групах (4-6 студентів). Запропонуйте студентам об'єднатися в малі групи та вибрати собі керівника. Дасте на карточках завдання для студентів. Вони розподіляють між собою ролі. За час, який відводиться на виконання завдання, студенти його виконують. Потім кожен керівник групи розповідає про результати виконаного завдання.

Для вивчення великих географічних відкриттів в нагоді стане інтерактивний метод «Мандрівник». Застосування даного методу забезпечить ґрунтовне вивчення навчального матеріалу через реалізацію принципів наочності, емоційності та активності [2]. Запропонуйте студентам поділитися на дві групи, одні з них будуть мандрівниками, а інші – учасниками подій. Учасники подій створюють розповідь з використанням мультимедійних засобів про великі географічні відкриття і презентують свої доповіді. Мандрівники прослухавши доповіді, повинні здогадатися, про яких відомих першовідкривачів була розповідь. Групи потім змінюються. Такі завдання можна давати і під час вивчення стародавніх цивілізацій, середньовічних держав, країн в період Нового часу тощо.

Під час вивчення епохи Великих географічних відкриттів можна використовувати інтерактивний метод «Упізнай мене». Для цього запропонуйте студентам на наступне заняття підготувати розповіді про одного з першовідкривачів, не називаючи його імені. На наступному занятті студент розповідає про мандрівника, а група повинна здогадатися, про кого йде мова.

Також цікавими завданнями буде написання есе на зразок «Життя первісної людини», «Життя селянина в середні віки» тощо.

Висновки. Отже, використання в освітньому процесі при підготовці студентів географічних спеціальностей різноманітних форм організації навчально-пізнавальної діяльності, має значну перевагу, адже вони сприяють отриманню позитивних результатів навчання та міцних знань, надійному формуванню професійних компетенцій студентів-географів.

Література:

1. Корнус О. Г. Исторична географія : навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. 156 с.
2. Янкович О., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 212 с.